

GÖKÇEADA-YENİBADEMLİ HÖYÜK'TE KENT ORGANİZASYONU VE YÖNETİM URBAN ORGANIZATION AND ADMINISTRATION IN GÖKÇEADA-YENİBADEMLİ HÖYÜK

Doç. Dr. Halime HÜRYILMAZ

Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi,
Arkeoloji Bölümü Öğretim Üyesi
Ankara/Türkiye
halimeh@hacettepe.edu.tr

ÖZET

Gökçeada'nın kültür tarihinin aydınlatılmasında büyük rol oynayan Yenibademli Höyük, Ria tipinde bir koyun doğu yönünde kayalık bir zemin üzerinde kurulmuştur. Savunma suru ile koruma altına alınan Yenibademli yerleşmesine giriş, güneybatı yönündeki bir rampa ile sağlanmıştır. Ege dünyasından tanınan dikdörtgen ve apsidal planlı yapı temellerinin yanı sıra, Yenibademli'de sokaklar da tespit edilmiştir. Kent dokusunda yön birliği gözetilmeksizin inşa edilen taş temel üzerine kerpiç duvarlı yapılardan başka, tamamı taş örgülü olanlar da açığa çıkarılmıştır. Basit ocaklar, at nalı ve armut biçimli fırınlar, yerleşmedeki atölye ve konut amacıyla kullanılan yapıların taşınmazları arasında yer almıştır. Yenibademli, kuzey ve doğu Ege denizi adalarındaki Erken Bronz Çağı yerleşmelerinin sur, rampa, inşa malzemesi, yapı planları ve ekonomik faaliyetler bağlamında benzer parametreler göstermesi nedeniyle, kuzey Ege'de gelişen kültüre adapte olan bir yerleşme olarak tanımlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gökçeada, Yenibademli Höyük, Erken Bronz Çağı, Kent organizasyonu.

ABSTRACT

Yenibademli Höyük, which plays a great role in the illustration of the cultural history of Gökçeada, had been established on a rocky ground in the eastern side of a small bay of Ria type. The entrance to Yenibademli settlement, which has been protected by a defense wall, had been ensured by a ramp at the southwestern direction. Streets have also been determined in Yenibademli beside the foundations of the buildings with rectangular and apsidal plans known in the Aegean world. Other than the buildings of mud brick walls built on stone foundations and which had been built without considering a certain orientation in the city layout, buildings of walls completely made of knitted stones had also been encountered. Simple hearths, ovens of horse-shoe shaped and pear types and buildings used as workshops as well as dwelling rooms Yenibademli has been defined as a settlement adapted to the culture developed in north Aegean because it has shown similar cultural features like defense wall, ramp, building material, building plans and economic activities common in the Early Bronze Age islands of north and east Aegean Sea.

Key Words: Gökçeada, Yenibademli Höyük, Early Bronze Age, Urban organization.

Doğal güzelliğinin yanı sıra, henüz bakir bir yapıya sahip olan Gökçeada, arkeolojik değerlerini bugüne kadar koruyan ender adalarımızdandır. Çağlar boyunca doğal kaynakları koruma-kullanma dengesine önem veren Gökçeada'nın yerleşmecileri, yaşadıkları dönemin teknolojilerine koşut yerleşim birimleri kurmuşlar ve doğal kaynakları belirli kriter ve normlar çerçevesinde kullanmışlardır.

Limni, Midilli, Sakız ve Sisam adaları (Kouka, 2002: diyagram 1) gibi, daha Neolitik dönemde iskan edilmeye başlanan Gökçeada'da, Erken Bronz Çağı (EBC) yerleşmelerinin sayılarında görülen artış, anılan adaların sunduğu tablodan farklı olmadığı anlaşılmaktadır. Gökçeada'nın EBC yerleşmelerinin konumları göz önüne alındığında, bunların diğer kuzeydoğu Ege adalarında olduğu gibi, kıyılara yakın yada korunaklı koylara kuruldukları görülmektedir (Harita). Deniz ticaret yollarını denetim altında tutabilecek durumda olan bu yerleşmelerin pek çoğu, aynı zamanda ana karayı da görebilecek konumdadır.

Gökçeada'nın EBC yerleşim yerlerinin seçiminde elbette ki doğal çevrenin ve kullanılabilir kaynakların rolü büyük olmuştur. Yerleri tespit edilen bu döneme ait merkezlerin (Harmankaya ve Erdoğan, 1999-2000: 28-35; Hüryılmaz ve Sevinç, 1999: 317, Resim 11) konumlarına bakıldığında, bunların daha çok adanın doğu yönünde sıralandıkları anlaşılmaktadır. Çok büyük höyükler oluşturmayan söz konusu yerleşmelerin, sadece yüzey araştırmalarında elde edilen bulgulara dayanılarak zaman dizinleri belirlenmeye çalışılmıştır (Harmankaya, 2001: 275-277; Harmankaya ve Erdoğan, 2003: 461-464). Akarsu kaynaklarına ve tarımsal faaliyetlerde kullanılacak düzlüklere sahip olan bu yerleşmelerin sakinleri, kuzey ve güney Ege'den Çanakkale Boğazı'na giriş ve çıkış yapan tekneleri de gözetim altında tutabilecek imkanları olmuştur. Haritada gösterilen adanın doğu sahilindeki Üçburun ve Tepe II dışındaki yerleşmeler, kıyıya çok yakındır. Yılın 10 ayı boyunca kuzey ve kuzeydoğu rüzgarlarıyla hırçınlaşan dalgalar tarafından dövülmediği düşünülen bu yerleşmelerin konumları, bir ölçüde o dönemin deniz seviyesi yüksekliği hakkında da bilgi vermektedir. Holosen'de Gökçeada'nın doğu kıyılarının morfolojisinin rekonstrüksiyonunu sağlayan paleocoğrafya araştırmalarının bulunmamasına karşın, son yıllarda Beşik kazıları kapsamında gerçekleştirilen araştırmalar (Kayan, 1999: 89-90, Şek. 5) ve Yenibademli Höyük çevresinde (Öner, 2000: 20-22; 2001: 784-789) yapılan sondajlar, deniz seviyesinin 5000-3500 yıl önce 2 m kadar alçaldığını, günümüzden 2000 yıl kadar önce ise yine bugünkü düzeyine ulaştığını ortaya koymaktadır. Bu durum, adanın doğu sahilinde barınanların neden kıyıdan uzaklaşmadıklarını açıklamaya yetmektedir.

Gökçeada topraklarında en az 5 m kalınlıktaki kültür dolgusuyla ayrıcalıklı olan Yenibademli Höyük, yüksek tepe ve sırtların arasında sıkışıp kalan bir yarımadanın batı ucunda

kurulmuştur. Paleocoğrafya araştırmalarının (Öner, 2001: 789) sonuçlarından da anlaşıldığı üzere, kuzeyden güneye doğru sokulan Ria tipinde bir koyun doğu yönünde, Oligosen yaşlı flişlerin üzerine kurulan Yenibademli hiçbir zaman denizden etkilenmemiştir.

Gökçeada'da EBÇ yerleşmeleri için güvenilir veriler sunan ve adanın ilk sistemli kazısı olma özelliğini taşıyan Yenibademli, 15.600 m² lik bir alanı kaplamaktadır. Günümüz kıyı şeridinden yaklaşık 1.5 km içeride kalan bu yerleşmenin, deniz seviyesinden yüksekliği 18 m civarındadır. EBÇ'na göre zamanımızda doğal çevresi değişmiş görünen Yenibademli'de en yoğun iskan EBÇ'nda gerçekleşmiştir. Orta Bronz ağı'na ait bulguların saptanmadığı bu yerleşmede, Geç Bronz ağı'na işaret eden yüzeyleri yalın bırakılmış ve bezemeli olan Myken dönemi keramik örnekleri ele geirilmiiştir (Hüryılmaz, 2002a: 80, Resim 15; 2006c: 69).

Kentleşme bağlamında daha doyurucu bulgular sunan Yenibademli'nin EBÇ tabakaları, bir anlamda Gökçeada'nın diğer Ege adalarından ve ana karalardan tecrit edilmeyen bir topluluğun sosyokültürel yaşantısına da açıklık getirmektedir. Küçük bir kent karakteri taşıyan Yenibademli, iki teras ve tepe düzlüğünden oluşmaktadır. Kentin savunmasına yönelik sura ait kalıntılar (Resim 1), tepe düzlüğünün güneybatısında ortaya konabilmiştir (Hüryılmaz, 1998: 362, 364-365, Resim 4 ve 10; 2001: 249, Resim 10). Batıya doğru uzanan bu surun, aynı zamanda daha alçak bir düzlemde yer alan batı terasın güney ve batı yönlerini de kuşattığı belirlenmiştir. İ dolgusu düzensiz toplama taşlarla oluşturulan sur temelinin genişliği 5 m yi aşmakta ve üzerinde kerpiç duvarın yükseldiği tahmin edilmektedir. Tepe düzlüğünün güneybatı köşesinden kuzeye doğru yönelen surun, üst seviyesine ait taşlar günümüzde de görülebilmektedir. Yerleşmeyi doğu yönden koruyan surun bir bölümü ise, erozyon sonucu ortaya çıkmıştır. Doğu, güney ve batı yönden surla güvenliği sağlanan Yenibademli'nin ne kuzey terasında, ne de tepe düzlüğünün kuzey yönünde sur kalıntısına rastlanmamıştır. Bu durum, bir tehlike beklentisi içinde olan yerleşmecilerin neden kuzey yöne sur inşa etmedikleri sorusunu akla getirmektedir. Bu soruya höyüğün kuzeydoğu kesiminde yürütölen kazılar ve paleocoğrafya araştırmaları belli bir ölçüde açıklık getirmektedir. G 7 ve G 8 açmalarında tespit edilen yapıların tepe düzlüğünün kıyısına kadar uzandıkları göz önüne alındığında, yerleşmenin kuzey tarafında sur inşası için gereken alanın kalmadığı anlaşılmaktadır. Deniz yönünden tehlikelere açık kalan

Yenibademli'nin, kuzey yönünde de bir önlemin alınmış olması veya doğal bir savunmadan yararlanılmış olması gerekirdi. Bu sorunun açıklığa kavuşması için kuzey terasta ve bu terasın hemen önünde gerçekleştirilen paleocoğrafya araştırmaları ilginç sonuçlar ortaya koymuştur. Kuzey terasta iki noktada yapılan paleocoğrafya alanındaki sondajlar, bugünkü yüzeyin 0.25-0.35 m altında ana kayanın yer aldığını kanıtlanmıştır. Bu sonuç H 7 açmasında gerçekleştirilen arkeolojik çalışmalarla da doğrulanmıştır. Günümüzde kuzey terasta ana kayanın üzerinde biriken dolguda sur taşlarına rastlanılmaması, buna karşılık EBC'na ait keramik parçalarının bulunması, mevcut dolgunun tepe düzlüğünden akmış olma ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Anılan terasın kuzeyinde ilk 50 m de gerçekleştirilen alüvyal sondajlar, höyüğün kuzey yönünde 16 m derinlikte bir körfezin yer aldığını ortaya koymuştur. Bu veri, yerleşmenin denizden gelen saldırılara karşı doğal bir korumaya sahip olduğu yönündeki görüşü destekler niteliktedir.

Yenibademli yerleşmesine girişi sağlayan en az 9 m uzunluktaki rampa (Resim 1), tepe düzlüğünün güneybatı yönünde sura bitişik inşa edilmiştir (Hüryılmaz ve Sevinç, 1999: 314). İki yönünde korkuluk duvarlarının temelleri korunan rampanın genişliği, yaklaşık 2.50 m dir. Geç evresi Myken dönemine tarihlendirilen rampada, irili ufaklı yuvarlak dere taşları döşeme olarak kullanılmıştır. Bu rampanın erken evresine ait yassı plaka taşlarının arasında, Troia I dönemi ile çağdaş keramik örneklerine rastlanılmıştır. Savunma suru inşa edildikten sonra, buna yaslandırılan rampanın iki yönünde bastionların yer alıp almadığı, kalıntıların yeterli düzeyde olmaması nedeniyle kesinlik kazanmamıştır. Rampa alanının dışında, Yenibademli'ye girişi ve çıkışı sağlayan başka kapıların varlığı bugün için bilinmemektedir.

Troia, Thermi ve Poliochni yerleşmeleri gibi denize yakın bir alana kurulan Yenibademli topografyasından dolayı, daha farklı bir yerleşim düzeni ortaya koymaktadır. Kuzey terası iskan edilmeden bırakılan yerleşmenin, batı terası atölye işlevi gören yapılar için tahsis edilmiş gibi görünmektedir. Bu terasta kazılar sırasında açığa çıkarılan iki yapının (Hüryılmaz, 1998: Resim 5; Hüryılmaz ve Sevinç, 1999: Resim 3 ve 5) içinde saptanan ve tezgah gibi kullanıldıkları düşünülen iri plaka taşları, bunların yanında bulunan çakmaktaşı, kemik ve metal iş aletleri, değişik balta tipleri, anılan yapıların konuttan çok atölye gibi kullanıldıkları yönündeki görüşü kuvvetlendirmektedir.

Kalabalık bir nüfusa işaret eden yapıların yoğunluğu ve kış aylarının soğuk geçmesine bağlı olarak birbirine yakın inşa edilen tepe düzlüğündeki I-III. yapı katlarına ait mimari kalıntıların geniş alanlarda araştırılmış olması, bunların yorumlanmasını mümkün kılmaktadır. Kimi açmalarda yedi yapı katının kalıntıları belirlenmiş olmakla birlikte, üstteki katların birçok açmada korunması nedeniyle, alt katlar daha dar alanlarda araştırılmış, dolayısıyla geniş kapsamlı değerlendirmelerden kaçınılmıştır.

Yenibademli'nin üstten I. yapı katını temsil eden ve kent dokusu hakkında bilgiler sağlayan mimari kalıntılar, yüzey toprağının 0.10-0.15 m altından başlamaktadır. 1984 yılından sonra höyük yüzeyinde sürdürülen tarımsal faaliyetler, bu yapı katının büyük oranda tahribine neden olmuştur. Günümüze ulaşan kalıntılar, Ege dünyasından da bilinen dikdörtgen ve apsidal planlı yapıların Yenibademli'de de inşa edildiğini ortaya koymaktadır. Taş temel üzerine kerpiç duvarlı olan bu yapılar, herhangi bir yangına maruz kalmaksızın terk edilmiştir. Sokak boylarında sıralanan bu yapılar birbirlerine yakın inşa edilmiştir. Ortalama 5 x 11 m boyutlarındaki yapıların tabanları sıkıştırılmış kildir. Düz dam şeklinde kapatıldıkları varsayılan yapıların içinde, tavanı alttan destekleyen ahşap dikmeleri çevreleyen taş kümeleri veya dikey yerleştirilmiş plaka taşları açığa çıkarılmıştır (Hüryılmaz, 2000: 231, Çiz. 3; 2003: 96-97, Çiz. 3-4; 2006a, 263-264, Çiz. 6). Konut amacıyla kullanılan yapıların taban düzlemlerinde keramik örneklerinden başka, ekonomik faaliyetlerin zanaat, tarım ve kısmen ticarete bağlı olduğunu ortaya koyan eserler de bulunmuştur. Yenibademli'de taş ve kemik endüstrisinin yanında, büyük bir gelişme kaydedemeyen maden sanatı, komşu ada yerleşmelerinden daha düşük bir profil sunmaktadır.

I. yapı katını belirleyen ve farklı yönlerde inşa edilen yapıların arasında tespit edilen üç sokak, kentin bir yol ağı ile donatıldığını düşündürmektedir. Genişlikleri ortalama 1.60 m olan bu sokaklar, irili ufaklı taşlarla kaplanmıştır. Söz konusu sokaklardan biri iki evrelidir (Hüryılmaz, baskıda: Resim 9). Geç evrede yonga niteliğinde düzensiz taşların döşendiği sokağın, erken evresinde daha iri ve düzgün yüzeyli taşlar kullanılmıştır (Resim 2). Yerleşmede su ihtiyacını karşılayan sarnıç veya kuyuya henüz rastlanılmamıştır.

I. yapı katının altında tespit edilen II. katın mimari kalıntıları, yapıların inşa malzemelerinde değişikliğe gidilmediğini göstermektedir. Toplama taşların çamur harçla bağlandığı yapı temelleri yaklaşık 0.60-0.65 m genişlikte olup, korunan yükseklikleri 0.70 m civarındadır. Kent dokusunda yön birliği gözetilmeksizin inşa edilen II. yapı katının konutları, dikdörtgen planlı veya uzun duvarları kavisli inşa edilmiş uzun yapılardan oluşmaktadır. Tek mekanlı yapıların yanı sıra, içi ara duvarlarla bölümlendirilmiş yapılar da söz konusudur (Hüryılmaz, 2002b: Çiz. 2). Yerleşim yerinin içinde küçük bir bastionla (Hüryılmaz, baskıda: Resim 2) takviye edilen iki yapı kalıntısı (Resim 3), Midilli adasında M.Ö. 3. binin ilk yarısında varlığını koruyan Thermi'nin IIIA yerleşmesinde (Lamb, 1936: Plan 3) uygulanan bir geleneği anımsatmaktadır. Oldukça iyi korunan dikdörtgen planlı yapılardan birinin kısa kenarında tespit edilen 0.80 m genişlikteki boşluk, tek kanatlı kapının yerine işaret etmektedir (Hüryılmaz, 2002b: 30, Çiz. 2). Eşik taşının da korunduğu bu yapının ara duvarla bölünen arka mekanında çok sayıda kap kacak ele geçirilmiştir. Yenibademli'nin kap repertuarı açısından Troia I yerleşmesine olan bağlılığını belgeleyen bu kaplar, bir anlamda “Denizsel Troia Kültürü”nü kuzey Ege adalarında da hissedildiğini kanıtlar niteliktedir (Hüryılmaz, 2004a: 116-117). Söz konusu kültürün öğelerini yansıtan kaplar, Gökçeada'nın komşusu olan Semadirek adasındaki Mikro Vouni'de de tespit edilmiştir¹.

Yenibademli'nin kent dokusunda değişikliğe işaret eden III. yapı katının kalıntıları yerleşmenin doğu ve güney açmalarında ortaya konabilmiştir. Korunan uzunlukları 7.50-10.40 m yi aşan bu yapıların iç genişlikleri 3.40-5.20 m arasında değişmektedir. Ege'de EBC'nda karakteristik olan ve “Dizi Evler” şeklinde tanımlanan yapıları (Hiller, 1986: 88) hatırlatan bu konutların tabanları sıkıştırılmış kildir. Anılan yapıların arka kapalı duvarlarına yakın yerleştirilen iri tahıl küpleri tabana açılmış çukurlara oturtulmuş yada üst üste üç sıra taşla kavisli inşa edilmiş taş konstrüksiyonla desteklenmiştir. Bireysel ürün depolama modeline ışık tutan çeşitli açmalarda rastlanılan tahıl küplerinin bir bölümünün boş olduğu, bazılarının ise tarla bitkilerine ait kalıntılar içerdiği belirlenmiştir. C₁₄ analizlerine göre M.Ö. 2900-2600 yılları

¹ Yenibademli höyüğünü ziyaret eden Dr. D. Matsas, Semadirek adasının güneybatısında Mikro Vouni'de yürüttüğü kazılarda Troia I dönemi çağdaşı ve Yenibademli'nin kaplarıyla benzeşen örnekler bulduğunu bildirmiştir. Meslektaşına vermiş olduğu bilgilerden dolayı candan teşekkür ederim.

arasına tarihlendirilen bu bitki kalıntıları, sadece iri küplerde değil, çömlek ve testi içlerinde, ayrıca yanık alanlarda ve taban düzlemlerinde de bulunmuştur. Kabuklu arpa, kaplıca-siyez ve gernik buğday tanelerinin oluşturduğu tahıllara göre, çeşitlilik bakımından baskın görünen baklagillerden burçak, bakla, mürdümük, *L. clymenum*, bezelye, mercimek ve yonca tohumları, Yenibademli çevresinde M.Ö. 3. bin yılın ilk yarısında ekolojik koşulların uygun olduğu yönünde ip uçları sunmaktadır. Birkaç üzüm çekirdeğinin (Oybak-Dönmez, 2005, 46, Fig. 4; Hüryılmaz, 2006b: 432) tespit edildiği yerleşmede, yonca tohumları hayvan besiciliğinin de yapıldığını destekler görünmektedir. Hayvan kemikleri kalıntılarını inceleyen uzmanlar², Yenibademli'nin besin ekonomisinde rol oynayan sığırın, koyunun, keçinin ve domuzun evcilleştirildiğini belirtmişlerdir.

IV-VII. yapı katlarına ilişkin mimari kalıntıların dar alanlarda araştırılmış olması ve açığa çıkarılan bölümlerinin henüz mimari bütünlük sergilememesi, yapıların planlarının ve diziliş biçimlerinin anlaşılmasını mümkün kılmamıştır. VII. yapı katında kısmen açığa çıkarılan kalıntı, Yenibademli'de duvarları taşla örülmüş yapıların mevcut olduğu yönünde bilgi sağlamıştır(Resim 4).

Yerleşmenin konutları içinde yer alan taşınmazların başında ocak ve fırınlar gelmektedir. Ufak ve orta boyutlu toplama taşlardan yapılmış basit ocaklar yaklaşık 0.90 m çapındadır. Bu örnekler yuvarlak, "U" harfi biçiminde ve oval şekillidir (Resim 5). Teknik ve biçim açısından çeşitlilik gösteren fırınlar at nalı yada armut biçimindedir (Hüryılmaz, 2002a: 76, Resim 3 ve 4; 2006a: Çiz. 7). At nalı biçiminde olan fırınların tabanına iri yassı plaka taşı yerleştirildiği gibi, küp parçaları döşenmiş ve üzeri kalsit ile sıvanmış fırın örnekleri de tespit edilmiştir (Resim 6). Armut biçimli fırınlardan birinin tabanına kırmızı kil serilmiş ve üzeri birkaç kat çamurla sıvanmıştır. Bu tip fırınların gövdelerinin alt bölümlerinde hem taş, hem de iri küp parçaları kullanılmıştır. Fırınların üst örgülerine ilişkin bulgulara rastlanmamıştır. Yenibademli'de yoğun olarak kullanılan ve yerel imalata işaret eden pişmiş toprak kapların, yerleşim yerinin dışında yüksek ısının elde edildiği fırınlarda pişirildikleri tahmin edilmektedir.

² Yenibademli kazısında açığa çıkarılan hayvan kalıntılarını inceleyen ve ön bilgileri bizimle paylaşan Prof. Dr. H. P. Uerpmann'a ve ekibinde görev alan C. Y. Gündem'e ve C. Çakırlar'a çok teşekkür ederim.

Yenibademli'nin I-III. yapı katlarının buluntu toplulukları genel anlamda değerlendirildiğinde, taş ve kemik endüstrisi ile ilgili faaliyetlerin ön plana çıktığı anlaşılmaktadır. Yontma ve sürtme taş endüstrisine ait aletler (Hüryılmaz, 2004b: 131-138, Lev. I-II.) ve gereçler için gereken hammaddeler Yenibademli'nin yakın çevresinden temin edilmiştir. Büyük bir tip çeşitliliği sunmayan yontma taş endüstrisinde hammadde olarak çört, silisleşmiş andezit ve kireçtaşı ile kil taşı kullanılmıştır. Sürtme taş endüstrisinde yer alan aletler ve çeşitli gereçler için tercih edilen hammaddelerin başında ise andezit, silt taşı, kil taşı, çört ve kum taşı gelmektedir³.

Deri işçiliğinde, örgücülükte ve dikiş işlerinde kullanılan kemik aletler, taş aletler gibi hemen hemen tüm yapı katlarında açığa çıkarılmıştır. Her konutta kullanıldıkları anlaşılan kemik aletlerin yapımında, daha çok küçükbaş hayvanların *Ulna*, *Tibia*, *Radius* ve *Metacarpus* kemiklerinden faydalanılmıştır. Yerleşmenin tepe düzlüğünde taş ve kemik eserlerin belli bir atölyede üretildiklerine dair ip uçları henüz elde edilmemiştir. Her iki endüstriye ait aletlerin farklı konutlarda bulunması, bunların imalâtında tekelleşmeye gidilmediğini düşündürmektedir.

Konutların içinde ailelerin zenginliğini gösteren değerli ve yarı değerli maddelerden işlenmiş veya ithal prestij malı niteliği taşıyan buluntuların bugüne kadar sınırlı kalması, Yenibademli'nin ekonomik gücünün Poliochni kadar yüksek olmadığına işaret etmektedir. Diğer yandan EBC'nda denizaşırı ilişkileri kanıtlayabilecek obsidyen ve altın buluntuların da ele geçirilememiş olması, yerleşmecilerin ada dışı yolculuklardan kaçındıklarını akla getirmektedir. Aynı dönemde ekonominin gücünü belirleyen metal buluntular, Yenibademli'de çok sınırlı görülmektedir. Yerleşmecilerin yerel olarak bazı aletleri imal ettikleri konusunda yeterli ip uçları bulunmaktadır. Bıçak, iğne, cımbız gibi aletlerin yanı sıra, maden işçiliğinde kullanılan çekiç taşları, pota, kalıp ve pişmiş topraktan birkaç üfleç yerel üretime tanıklık etmektedir.

EBC I döneminde yeni hammadde kaynaklarının tespiti ve giderek bunlara duyulan ihtiyaç, bölgeler arası ticaret ağının da bir anlamda değişmesine sebep olmuştur. Ticari ilişkiler

³ Yenibademli höyükte ele geçirilen taş endüstrisine ait küçük buluntuların hammaddelerinin teşhisini yapan Prof. Dr. Hasan Bayhan'a teşekkürlerimi yinelemek isterim.

bağlamında, çeşitli kültür bölgeleri arasında meydana gelen etkileşim ve iç dinamiklere bağlı olarak, yerleşim yerlerinin sosyokültürel ve siyasi yapılanmalarında yerel yönetimlerin filizlenmesine neden olmuştur. Yenibademli yerleşmesinde günümüze değin siyasi otoriteye ait olabilecek saray ya da anıtsal yapıya rastlanmamıştır. Bu durum yerleşmede yerel yöneticinin olmadığı anlamına gelmemekte, sadece onun sosyal ve ekonomik statüsünün mimariye yansıtılmaması ile açıklanabilmektedir. Diğer yandan Troia I, mavi Poliochni ve Yenibademli'nin aynı dönemlerde sur ile koruma altına alınmaya başlaması, merkezi yerleşmelerde kolektif bir işçiliği gerektiren çalışmayı yönetecek bir hükümdarın, diğer bir deyişle "Bey" olarak tanımlanan bir bireyin varlığını düşündürmektedir.

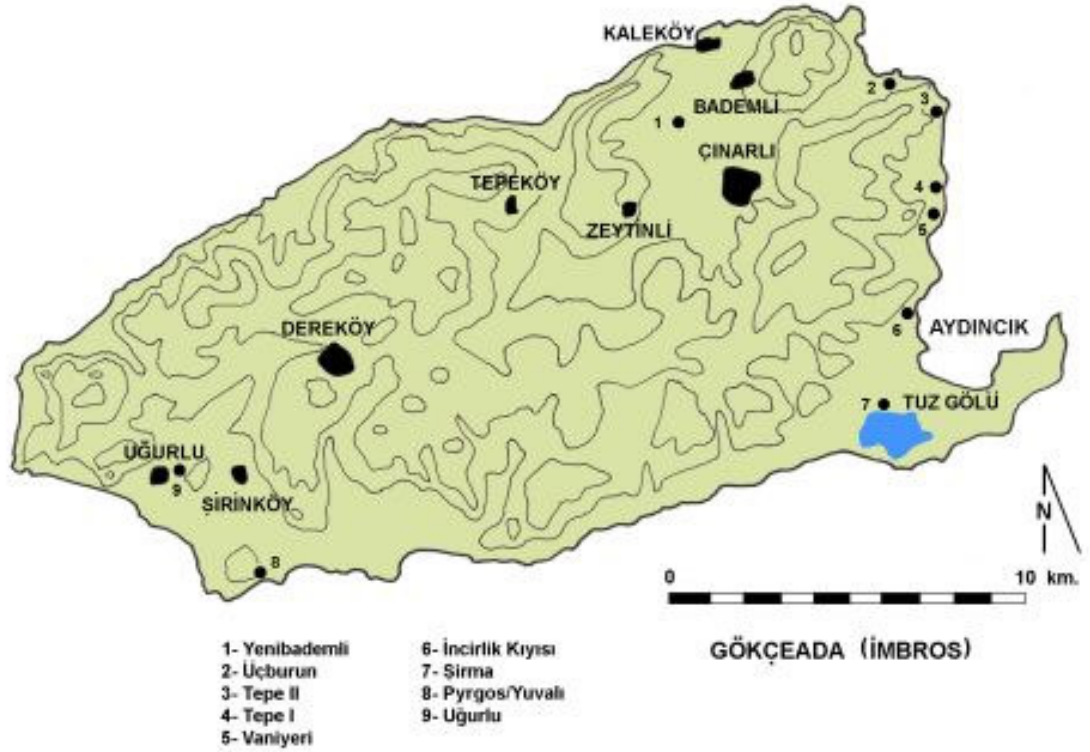
EBÇ'nın ilk yarısında Yenibademli'nin tepe düzlüğünde mimaride saptanan sıradanlığa karşılık, buluntu topluluğu yerleşimde zanaatkar sınıfının başta kemik, taş ve tekstil endüstrisinde olmak üzere, süs eşyası yapımında da uzmanlaşarak gelişme gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu da, Yenibademli'nin ekonomisinde söz sahibi olan elit bir grubun varolduğunu akla getirmektedir. Benzer durum diğer kuzey Ege adalarındaki yerleşmeler için de geçerlidir. Kuzey Ege adalarındaki yerleşmelerin boyutları ve Poliochni'nin kamusal ve özel işlevli yapıları bir yana bırakılacak olursa, mimari ve sosyal doku bağlamında aralarında bir benzerlikten söz etmek mümkündür. Sur, rampa, inşa malzemesi, yapı planları gibi parametreler, ortak göstergelerdendir. Tarımsal faaliyetlerde büyük bir ivme gösteren ada yerleşmeleri, ürün fazlasının depolanmasında da benzer modelleri benimsemişlerdir. Tarımın yanı sıra, yaşam biçimleri, beğenileri ve kullanılan teknolojiler bakımından birbirlerinden çok farklı göstergeler sunmayan ada yerleşmecileri, en azından M.Ö. 3. binin ilk yarısına kadar önemsenerek bir değişim geçirmemişlerdir.

KAYNAKLAR

- Harmankaya, S. (2001). "Gökçeada Survey", O. Belli (ed.), *İstanbul University's Contributions to Archaeology in Turkey (1932-2000)*, 274-278. İstanbul.
- Harmankaya, S. ve B. Erdoğu. (1999-2000). "Prehistoric Survey at Gökçeada, Turkey in 1999" *Archaeological Reports 1999/2000*: 28-35.
- Harmankaya, S. ve B. Erdoğu. (2003). "The Prehistoric Sites of Gökçeada, Turkey", M. Özdoğan, H. Hauptmann ve N. Başgelen (eds.), *Ufuk Esin'e Armağan, Köyden Kente. Studies Presented to Ufuk Esin, From Village to Cities, II*, 459-468. İstanbul.
- Hiller, S. (1986). "Early and Late Helladic Megara: Questions of Architectural Continuity in Bronze Age Greece", R. Hägg ve D. Konsola (eds.), *Early Helladic Architecture and Urbanization*, 85-89. Göteborg.
- Hüryılmaz, H. (1998). "Gökçeada-Yenibademli Höyük 1996 Yılı Kurtarma Kazısı" *XIX. Kazı Sonuçları Toplantısı I*: 357-377.
- Hüryılmaz, H. (2000). "Gökçeada-Yenibademli Höyük 1998 Yılı Kazıları" *21. Kazı Sonuçları Toplantısı I*: 229-238.
- Hüryılmaz, H. (2001). "Gökçeada-Yenibademli Höyük 1999 Yılı Kazıları" *22. Kazı Sonuçları Toplantısı I*: 247-258.
- Hüryılmaz, H. (2002a). "Gökçeada Arkeolojisi/Archaeology of Gökçeada" B. Öztürk (ed.), *Gökçeada. Yeşil ve Mavinin Özgür Dünyası*, 69-92. İstanbul.
- Hüryılmaz, H. (2002b). "Yenibademli Höyük: Kuzeydoğu Ege Denizi'nde Bir Erken Tunç Çağı Yerleşmesi" *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi 19/1*: 27-44.
- Hüryılmaz, H. (2003). "2001 Yılı Yenibademli Kazı Sonuçları" *24. Kazı Sonuçları Toplantısı I*: 95-104.
- Hüryılmaz, H. (2004a). "Gökçeada-Yenibademli Höyük'te Denizsel Troia I Kültürünün İzleri" *Anadolu/Anatolia Ek Dizi I/1-2*: 115-121.
- Hüryılmaz, H. (2004b). "The Groundstone Industry of the Early Bronze Age Settlers of the Yenibademli Mound", İ. Bostan ve S. H. Başeren (eds.), *II. National Aegean Islands Symposium*, 131-138. 2-3 July 2004 Gökçeada-Çanakkale, Turkish Marine Research Foundation 19. İstanbul.
- Hüryılmaz, H. (2006a). "Gökçeada-Yenibademli Höyük 2004 Yılı Kazıları". *27. Kazı Sonuçları Toplantısı I*: 261-272.
- Hüryılmaz, H. (2006b). "Gökçeada-Yenibademli Topluluğu'nun Erken Bronz Çağı'nda Karma Besin Ekonomisi" A. Erkanal et al. (eds.), *Hayat Erkanal'a Armağan, Kültürlerin Yansımaları. Studies in Honor of Hayat Erkanal, Cultural Reflections*, 430-439. İstanbul.
- Hüryılmaz, H. (2006c). *Kuzeydoğu Ege Denizi'nin Rüzgarlı Bahçesi: Gökçeada*. B. Uysal (ed.). Çanakkale.
- Hüryılmaz, H. (Baskıda). "Gökçeada-Yenibademli Höyük 2005 Yılı Kazıları" *28. Kazı Sonuçları Toplantısı*.
- Hüryılmaz, H. ve N. Sevinç. (1999). "1997 Gökçeada-Yenibademli Höyük Kazıları" *XX. Kazı Sonuçları Toplantısı I*: 311-324.
- Kayan, İ. (1999). "Holocene Geomorphic Evolution of the Beşik Plain and Changing Environment of Ancient Man" *Studia Troica 1*: 79-92.
- Kouka, U. (2002). *Siedlungsorganisation in der Nord-Ostägäis während der Frühbronzezeit (3. Jt.v. Chr.)*. Rahden/Westf.
- Lamb, W. (1936). *Excavations at Thermi in Lesbos*. Cambridge.

- Oybak-Dönmez, E. (2005). "Early Bronze Age Crop Plants from Yenibademli Höyük (Gökçeada), Western Turkey" *Environmental Archaeology* 10/1: 39-49.
- Öner, E. (2000). "Yeni Bademli Höyük Çevresinde (Gökçeada/İmroz) Jeoarkeolojik Araştırmalar" 15. *Arkeometri Sonuçları Toplantısı*: 19-22.
- Öner, E. (2001). "Gökçeada Kıyılarında Holosen Deniz Seviyesi ve Kıyı Çizgisi Değişmeleri" E. Özhan ve Y. Yüksel (eds.), *Türkiye'nin Kıyı ve Deniz Alanları III. Ulusal Konferansı, Türkiye Kıyıları 01 Konferansı Bildiriler Kitabı*, 779-790. Ankara.

HARİTA VE RESİMLER

Harita: Gökçeada'da yer alan Erken Bronz Çağı yerleşmeleri.

Resim 1: Yenibademli Höyüğün güneybatısında yer alan sur ve rampa kalıntısı.

Resim. 2: Yenibademli Höyük 2005, G 8 açmasındaki iki evreli sokak.

Resim 3: Yenibademli Höyük 2005, F 10 açmasındaki bastion ve yapı kalıntıları.

Resim 4: Yenibademli Höyük 2002, H 8 açmasındaki duvarı taş örgülü yapı kalıntısı.

Resim 5: Yenibademli Höyük 2003, H 9 açmasındaki ocak kalıntısı.

Resim 6: Yenibademli Höyük 2004, G 10 açmasındaki at nalı biçiminde fırın kalıntısı.